

Kjær Jensen

Guillermo Rojo & Tomás Jiménez Juliá: *Fundamentos del análisis sintáctico funcional*. Universidad de Santiago de Compostela 1989. 150 p. (Lalia; 2. Serie Lingüística) ISBN 84-7191-524-3.

Grundlaget for funktionel syntaktisk analyse er emnet for denne bog af Guillermo Rojo & Tomás Jiménez Juliá, Departamento de Filología Española, universitetet i Santiago de Compostela, Spanien. Bogen er skrevet primært for spanske studerende, der læser spansk filologi på universitetet, og der forudsættes derfor et vist kendskab til syntaktiske begreber. Titlens *funcional* skal forstås som leddenes funktion inden for sætningen. Et par navne vil være oplysende om den strukturalistiske forskningstradition, som bogen placerer sig i: Hjelmlev og Alarcos Llorach, der begge citeres blandt mange andre.

Det indledende kapitel behandler de fundamentale begreber for en analyse, der iflg. forfatterne består i at opdele i enheder (*unidades*), inddele dem i typer og dernæst bestemme deres syntaktiske funktioner (*función sintáctica*); forfatterne begynder analysen med sætningen og standser ved ordet, omend analyseprincipperne videreføres i et vist omfang til morfemet.

Kapitel 2 omhandler de syntaktiske relationer, der er det essentielle i opbygningen af en sætning: de paradigmatiske og syntagmatiske relationer. Der gøres rede for principper for segmentering af sætningen og de enheder, man når frem til. (Det er værd at mærke sig definitionen af *syntagme*: der foreligger et syntagme, når to eller flere syntagmatiske forbundne, grammatiske enheder danner en enhed på næste trin i hierarkiet (p.38). Iflg. denne definition, som der argumenteres grundigt for, og som er i overensstemmelse med ordet *syntagmes* etymologi, forekommer syntagmer på alle niveauer, fx kan også to morfemer danne syntagme. (I en dansk tradition bruges *syntagme* om materialet til sætningsled; Rojo og Jiménez bruger hertil *frase*: frase sustantiva, frase adjetiva, etc., se nedenfor).

Forfatterne inddeler de syntagmatiske relationer i to hovedtyper: relationer mellem del og helhed (*parte-todo*) og relationer mellem dele (*parte-parte*), herunder *interdependencia* (kendt af danskere som solidaritet), *determinación* (=underordning) og *constelación* (=sideordning). Ved de-

initionen af *funktion* er forfatterne på linie med R.Longacre og S.C.Dik: Ved funktion forstås den konkrete værdi, som hvert element får i helheden.

Kapitel 3 omhandler de forskellige måder, hvorpå man grafisk kan fremstille en syntaktisk analyse, dvs. grafisk vise de forskellige syntaktiske enheder og de forskellige relationer, de indgår i. Der vises de forskellige kasser, parenteser og træer med tilhørende historik. Det er absolut et vigtigt aspekt ikke mindst i en bog, der henvender sig til studerende.

Kapitel 4 omhandler de syntaktiske enheder. I dette værk hedder de: *oración, cláusula, frase, palabra* og *morfema*; de indordnes i et hierarki med morfemet som laveste niveau. Der gøres grundigt rede for rekursivitet ("det kinesiske æskesystem"). De forskellige enheder (*unidades*) defineres ud fra interne karakteristika af funktionel karakter, fx *una cláusula* (=en sætning) indeholder et element, der fungerer som *predicado* (=verbal). Forfatterne betragter de grammatiske enheder ud fra to komplementære synspunkter: 1. visse elementer i den interne struktur sørger for opdelingen i *morfemas, palabras, frases, cláusulas* og *oraciones*; 2. ud fra semantisk og syntaktisk uafhængighed/afhængighed inddeles de i *enunciados* (=de uafhængige) og *no-enunciados* (=de afhængige):

Enunciados er fx:

Estaban esperando su llegada	(De ventede på, at han skulle komme)
Fuego	(Ild)

No-enunciados er de samme elementer i flg. sætninger, hvor de er afhængige:

Le dijeron que <i>estaban esperando su llegada</i>	(De fortalte ham, at de ventede på, at han skulle komme)
No tenía <i>fuego</i>	(Han havde ikke ild)

Om forfatterne herved har skabt en hensigtsmæssig sætningsafgrænsning og sætningstypologi, må vise sig. Læseren kan jo prøve at afgøre *afhængighed/uafhængighed* alene ved semantiske og syntaktiske kriterier, fx spørgsmål og tilhørende svar, sætningsindledende adverbialer der kan være ret løst tilknyttet sætningen, og semikolonadskilte sætninger. (I dansk romanistik er der en tradition for at skelne mellem periode, sætning og sætningsemne (dette sidste defineres som et element, der udfylder en sætningsfunktion uden at have et verbal)).

Der gøres rede for endocentriske og exocentriske konstruktioner, og der deles op i simple og komplekse enheder: simple enheder indeholder ikke andre enheder af deres egen art, komplekse gør (se *clausula* nedenfor).

Der gøres omhyggeligt rede for enheden *frase* (fx frase sustantiva, frase adjetiva, frase adverbial, frase preposicional, etc, en enhed, der i hierarkiet befinder sig mellem ord (palabra) og sætning (cláusula).

Man bør mærke sig forskellen mellem *frase sustantiva* og *frase nominal*: *Una frase sustantiva*, der indeholder kerne og et attributiv (núcleo + modificador), er en endocentrisk konstruktion (p.118). Iflg. definitionerne p.104 kan ét af elementerne i en endocentrisk konstruktion fungere på samme måde som helheden, fx kerne + attributiv: Compró flores artificiales (Han købte kunstige blomster) - Compró flores (Han købte blomster).

Una frase nominal, der indeholder bestemmerled og nominal (determinante + un nominal), er en exocentrisk konstruktion (p.125), og i en exocentrisk konstruktion kan et enkelt element ikke fungere på samme måde som helheden, fx. præposition + styrelse: Aspiran a ese puesto (De stræber efter den stilling).

Iflg. ovenstående analyseres *flores artificiales* i sætningen *Compró flores artificiales* som frase sustantiva, men *la flor* analyseres som frase nominal i sætningen *Compró la flor* (Han købte blomsten), fordi det er umuligt at sige **Compró la*, og lige så umuligt at sige **Compró flor* (parallele eksempler p.124). Men er det rimeligt at lade en determinants tilstedeværelse/fravær være årsag til en opdeling i to grupper med hver sin betegnelse? Det er ikke en særligt oplysende skelnen og ej heller den enkleste fremstilling. Set ud fra funktionen har jeg svært ved at se grunden til at dele flg. eksempler op i to grupper, én med artikel og én uden artikel: *Compró flores*. *Compró las flores*. *Compró flores artificiales*. *Compró las flores artificiales*. Determinativsyntaksen er kompliceret og giver anledning til mange forviklinger, men i en bog beregnet for studerende er det diskutabelt, at erklære determinant + nominal for en exocentrisk konstruktion uden en nærmere drøftelse, bl.a. af determinantbegrebet; der er en kort præsentation p. 125.

La cláusula og la oración p.127:

Øverst i hierarkiet findes disse to enheder, som forfatterne ønsker at adskille, fordi de har forskellige interne strukturer. *Cláusula* er karakteriseret ved at have et funktionelt element, der kaldes predicado (=verbal).

Eksempler på cláusulas (a =una cláusula simple; b =una cláusula compleja):

- | | |
|--|--|
| a. Los niños quieren un helado de fresa | (Børnene vil have en jordbæris) |
| b. Los niños quieren que adelanten
la hora del recreo | (Børnene vil have, at man rykker
frikvarteret frem) |

Graf 1 (10% mindre)

Oración derimod har en struktur, der ikke kan reduceres til en enhed bestående af predicado + tilhørende elementer, dvs. oración kan ikke reduceres til en cláusula. Oración har en bipolar struktur, i hvilken de to elementer forudsætter hinanden (una estructura bipolar, con dos elementos que se exigen mutuamente y entre los que, en consecuencia, existe una conexión de interordinación p.138). Den bipolære struktur viser sig på forskellig vis i undertyperne:

- betingelsessætningers to elementer kaldes *condicionante* og *condicionador*;
- adversativernes kaldes *tesis* og *antítesis*;
- følgesætningernes kaldes *antecedente* og *consecuente*.

Oraciones grafisk fremstillet (p. 138):

Graf 2

Eksempler på *oraciones* (c=oración simple; d=oración compleja):

- c. Si llamas ahora te dirán que no ha llegado todavía
(Hvis du ringer nu, siger de nok, at han ikke er kommet endnu).
- d.. Si estás enferma debes tomar la medicina aunque resulte desagradable.
(Hvis du er syg, bør du tage medicinen, selv om det er ubehageligt).

Graf 3

Oraciones omfatter if. forfatterne perioder, der indeholder betingelsesbisætninger, indrømmelsesbisætninger, følgebisætninger, sammenligningsbisætninger og adversative bisætninger, dvs. hovedparten af de bisætninger vi traditionelt kalder adverbielle; tids- og årsagsbisætninger nævnes ikke direkte. Forfatterne erklærer, at analysen af *oraciones* er foreløbig, og begrundet det med, at *oraciones* og specielt undertyperne endnu ikke er ordentligt undersøgt, hvilket de har ret i. Den her i landet almindeligt kendte analyse, iflg. hvilken et adverbialt led som materiale kan have et adverbium, et præpositionsled eller en bisætning, forekommer den enkleste og står dermed stadig stærkt. Men forfatterne tager som sagt forbehold, så lad os håbe de snart udbygger analysen, så den kan blive bedømt også på dens formålstjenlighed.

Alt i alt må det siges, at forfatterne har udført et fortjenstfuldt arbejde ved at gennemdrøfte grundlaget for syntaktisk analyse, og de gør det på en interessant og grundig måde, så det bliver mere spændende for andre at beskæftige sig med syntaks. At man undertiden geråder i stor uenighed, er et såre velkendt fænomen blandt analyserende sprogfolk, og det er som det skal være, når man som her i denne bog sobert redegør for sit grundlag og sine ræsonnementer.

Bogen har yderligere én side, som kan være interessant for en ikke-spanier: den er polemisk i den forstand, at den diskuterer kraftigt imod den herskende praksis for syntaktisk analyse i det spanske skolevæsen og argumenterer på sympatisk vis for indførelse af en logisk og kohærent analyse.

I 1989 kom anden udgave af John Kuhlmann Madsens *Syntaktisk analyse af spansk* (Romansk institut, Københavns universitet), en bog,

der også sigter mod at fremstille “et sammenhængende begrebsapparat til forståelse af håndbøgernes ofte lapidariske regler og udefinerede terminologi”. De to spanieres bog og John Kuhlmann Madsens bog har begge sikret sig en plads på skrivebordet hos alle, der beskæftiger sig med spansk syntaks.